EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Cultura | Míriam Ruiz-Ruano | Actualitzat el 13/02/2013 a les 16:45

Un vas d'ambrosia per a lletraferits

CRÃ•TICA-LLIBRES. Els estudiosos de la literatura **Pere BallartÂ** i **Jordi JuliÃ** ens sorprengueren al final de l'any passat amb una antologia que volia repassar el bo i millor del darrer segle de poesia catalana, amb una mirada oberta als poetes joves -perÃ² sÃ²lids- coetanis. **'Paraula encesa'** Ã©s el resultat de l'intent de vivificar -o de ressuscitar- la tradiciÃ³ poÃ¨tica del nostre paÃ-s. Una proposta atrevida.

Títol: *Paraula encesa*

Autors: Pere Ballart (1964) i Jordi Julià (1972) (eds.)

Editorial: Viena

Gènere: poesia

Publicació: novembre 2012

Pàgines: 488

Preu: 22,9?

Vivim en un temps de prosa, és evident. Conscients que la poesia és un fil vaporós que travessa el segle XX, Pere Ballart i Jordi Julià, professors de Teoria de la Literatura i Literatura Comparada a la Universitat Autònoma de Barcelona, han assumit el rol d'antòlegs per treure el vel dels ulls a tots aquells lectors que consideren el poema com una entelèquia inabastable. Així neix *Paraula encesa*. *Antologia de poesia catalana dels últims cent anys*. Tres-cents poemes de cent cinquanta autors repassen una mena de **«fe de vida d'una poesia que aspira a perviure en la memòria»**, segons Ballart.

Els dos antòlegs, hàbilment, s'han inclinat a escollir un lapse cronològic d'evident volada simbòlica: 1911-2011. La porta d'entrada a un ric univers literari és l'any de traspàs del primer poeta modern, **Joan Maragall**. I seguint aquest fil, els poetes més joves ?entre els quals comptem **Carles Duarte** i **Albert Roig**? són nascuts el 1959, data igualment connotada per la pèrdua del cèlebre Carles Riba.

Podríem dir que 1911 ha estat una data doblement amenaçadora: no només posa fi a la vida del poeta, sinó que en aquesta antologia també n'enterra bona part de l'obra, la més vitalista. I potser no calia.

És, sens dubte, una elecció encertada perquè està plena de sentit. Tanmateix els editors corren certs riscos. I en aquest sentit, **l'arbitrarietat ha fet rodar el cap de Maragall.** Assumint com a punt de partida el 1911, només hi trobem els poemes recollits a l'última obra, *Seqüències*. Com ja hem dit, els antòlegs al·ludeixen a l'autor com «el primer poeta indiscutiblement modern» i «emblema d'un modernisme vitalista i nietzscheà». De la manca de correspondència entre tal presentació i la tria de poemes en resulta un Maragall coix, la transcendència del qual és difícil de copsar sense cap al·lusió ?encara que sigui a tall d'excursus? a *Visions & Cants* (1900) o al cicle del comte Arnau. Podríem dir que 1911 ha estat una data doblement amenaçadora: no només posa fi a la vida del poeta, sinó que en aquesta antologia també n'enterra bona part de l'obra, curiosament la més vitalista. I potser no calia.

Per ser justos, Pere Ballart i Jordi Julià, per sort, ja donen compte d'aquestes errades en el pròleg:

un aiguabarreig de teoria literària, declaració d'objectius i, sobretot, **autocrítica.** Lluny de quedar satisfets amb aquesta petita introducció, la seva veu precedeix la tria de composicions de cada autor, sovint amb l'afany de justificar-se. Alguns textos orientatius no estan exempts, però, de certa valoració (confiem que sempre documentada des de l'òptica de catedràtic i de poeta, respectivament), com en aquest fragment a propòsit de **Salvat-Papasseit:** «La manca de perfecció formal de les seves composicions és irrellevant al costat de la justesa de to dels seus versos i d'una poderosa sinceritat moral forjada per la vivència».

Assimilant els postulats més innovadors, cauen els murs atàvics (i inútils) que diferenciaven la poesia ?«alta literatura»? de la cançó ?«baixa literatura».

El que hem de tenir clar és que *Paraula encesa* fa una proposta atrevida que marca un punt i a part amb antologies anteriors. Els que jutgen ja no són estudiosos contemporanis al període en qüestió, sinó ulls crítics i distanciats, fills de l'era postmoderna i propis del segle XXI. Per això no ens ha de sorprendre la **germanor** harmònica entre aquells **autors** que la tradició ha fet intocables i els **cantautors** dels anys seixanta i setanta, arrelats a la cultura popular. Assimilant els postulats més innovadors, cauen els murs atàvics (i inútils) que diferenciaven la poesia ?«alta literatura»? de la cançó ?«baixa literatura». Pere Ballart i Jordi Julià fan un esforç per fer-nos entendre el sentit genuí del terme "lírica". L'antologia comprèn des d'aquell producte intel·lectualitzat i solemne fins a la cançó popular. A *Paraula encesa* s'han fos les plomes de **Carner, Foix, Riba, Ferrater** , etc. i les veus de **M. M. Bonet, Sisa, Serrat, Montllor i Llach** per crear una artesania molt valuosa. Trobar «Jo vinc d'un silenci» de Raimon o «Homenatge a Teresa» d'Ovidi Montllor al mateix volum que «Les prunes d'or» de Carner o «Cambra de la tardor» de Ferrater no deixa de ser la prova física que hem fet un pas endavant. Hem entès que l'art no és un concepte encarcarat i ple de pols, sinó que evoluciona gràcies a allò que ens ha fet créixer a nivell identitari. I el més important: que ho podem tocar amb la punta dels dits. És, en definitiva, una aposta lloable.

A més, Paraula encesa ens obre un petit calaix del qual surten fotos de rostres oblidats o simples imatges que crèiem haver desat en una altra banda. Toca llevar etiquetes i **fer descobriments** . **Mercè Rodoreda** és bastament coneguda per novel·les com *Aloma* (1938) i *La plaça del Diamant* (1962); però qui l'ha al·ludida com una magnífica poeta? En el mateix cas, **Dalí** ha ofegat poemes surrealistes tan significatius com «La Madona de Portlligat» en els seus quadres. I, de fet, això demostra que coneixem molt poca cosa de la nostra pròpia família, per dir-ho així. Tots aquests factors fornegen una antologia «encesa» que convida a descobrir relacions intertextuals, traces d'influència i temàtiques constants. En definitiva, tot un entramat que resumeix una cultura i les vivències d'aquells que la conformen: la qualitat satírica i l'elegia d'un passat perdut són només alguns exemples.

En suma, *Paraula encesa* és una antologia fresca perquè arrenca d'una mirada lectora. Els autors agafen una perspectiva diferent de la **Giuseppe Sansone, Antoni Comas i Jaume Bofill o Josep M. Castellet i Joaquim Molas**. Pere Ballart i Jordi Julià ofereixen un mostrari de poemes que poden transmetre impressions i, doncs, que encara diuen alguna cosa al **lector d'avui**. En aquest sentit, el títol resulta d'allò més eloqüent. La «paraula encesa» ens remet a uns versos de **Joan Vinyoli** extrets de «Amb el teu gest». I certifica que no interessa el poema vist com a peça testimonial, muda, sinó en tant que actual, com ho és la bona literatura, la que entra per la sang i se sent «amb l'espina dorsal», en paraules de **Nabokov**. Convida el lector a fer un tast i a trobar aquell poema amb el qual pugui identificar-se. Per això, és tan recomanable a aquells escèptics a qui el gènere més minoritari mai no ha acabat de convèncer.

És el bàlsam que la literatura catalana demanava a crits. I potser la prova que fa falta ?ara més que mai? per adonar-nos que tenim una tradició molt rica, i que no podem anar perdent-ne molles pel camí. Cal mantenir encesa la flama.

Pere Ballart, a l'esquerra, al costat del teòric de la literatura i poeta Jordi Julià. Foto: ***Albert Salamé***